УДК 81’373.45
DOI https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.5/05

Николюк Т. В.
https://orcid.org/0000-0003-1324-8841
Луцький національний технічний університет

Шкляєва Н. В.
https://orcid.org/0000-0002-2113-9154
Луцький національний технічний університет

ПРАВОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СУЧАСНИХ МЕДІАКОМУНІКАЦІЯХ

У статті досліджено роль правової термінології в сучасних медіакомунікаціях як важливого інструменту формування правової культури та суспільної свідомості. На матеріалі публікацій «Волинських новин» проаналізовано особливості використання правових термінів у медіа: їхню формалізованість, стандартизацію, спрощення та пояснення у контексті. Правові терміни часто трапляються в матеріалах медіа, оскільки теми судів, скандали складають частину найпопулярніших текстів у медіаресурсах.

Правова термінологія у журналістських текстах часто супроводжуються поясненнями або коментарями, щоб зробити їх доступними для пересічного читача.

Проаналізовано подвійне призначення правових термінів: вони виступають маркерами спеціалізованої комунікації для фахівців і водночас потребують адаптації для широкої аудиторії.

Визначено виклики використання правової термінології: ризик маніпуляцій через спотворення значень, проблемі доступності текстів для нефахової аудиторії, небезпеці надмірної термінологізації.

Окрему увагу приділено англіцизмам (due diligence), абревіатурам (АМКУ, ВККСУ) та впливу глобалізації. З’ясовано, що це створює своєрідний двомовний дискурс, де українська правова термінологія співіснує з англомовними запозиченнями, що відображає інтеграцію України у світовий правовий простір.

Визначено основні функції правової термінології в медіа – інформативну, освітню, іміджеву та регулятивну.

Висвітлено виклики: ризик маніпуляцій через спотворення значень і проблему доступності текстів для нефахової аудиторії.

Підкреслено необхідність балансу між точністю й зрозумілістю, підвищення мовної та правової компетентності журналістів, а також розвитку стандартів правової комунікації.

Ключові слова: *терміни, термінологія, лексика, правова компетентність, правова культура.*

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві медіа виконують не лише функцію інформування, а й стають важливим інструментом формування правової культури та суспільної свідомості. Особливе місце у цьому процесі займає правова термінологія, яка забезпечує точність і достовірність повідомлень, створює відчуття професійності та авторитетності джерела інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мова права стала об’єктом дослідження небагатьох науковців (Лазарєв В., Любченко О. Макеєва О., Мовчан Ю.), а правової термінології у медіакомунікаціях не досліджено зовсім.

Постановка завдання. Ціль статті – проаналізувати правову термінологію медіа (на прикладі «Волинських новин»).

Виклад основного матеріалу. Правові терміни у медіакомунікаціях мають подвійне призначення: з одного боку, вони – маркери спеціалізованої комунікації, зрозумілі для юристів і фахівців, а з іншого – потребують адаптації для широкої аудиторії, яка не завжди володіє професійним словником.

© Николюк Т. В., Шкляєва Н. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Для правової термінології у медіакомунікації властива формалізованість та стандартизація. У медіа вона використовується для позначення ключових понять правової системи: «адвокатура», «відповідач», «юрисдикція», «правовий статус», «договір», «законопроєкт». Часто ці терміни не пояснюються, але з докладного тексту та окремих зауважень стає зрозуміле значення лексем. Так, у дописі у «Волинських новинах» про адвокатуру України з контексту можна зрозуміти, що адвокатура – інститут, який захищає права, свободи та представляє інтереси громадян. «Це робиться для того, аби послабити адвокатуру, адже державі не потрібна сильна адвокатура. Так, зараз завдяки сильному захисту в резонансних справах часто виносять виправдувальні вироки, тобто людей виправдовують, а не притягують до відповідальності» [1].

Правові терміни часто трапляються в матеріалах медіа, оскільки теми судів, скандали складають частину найпопулярніших текстів у медіаресурсах: « Не встиг з відстрочкою через збій у «Резерв+»: викладач луцького коледжу довів у суді, що його мобілізували незаконно» [1], «У Харкові суд змусив ТЦК зняти з обліку чоловіка, який змінив стать» [1], «Фонд США подав позов на РФ через $225 млрд боргів Російської імперії» [1].

Подеколи правові терміни спрощуються для кращого сприйняття читацької аудиторії, так, поняття «адміністративне затримання» може вживатись без першої частини: «Вручення повісток та затримання у рамках мобілізації: у ТЦК пояснили, як усе відбувається» [1], «З'явилося відео затримання депутата, який у Луцьку вкусив поліцейського» [1], «У Києві під час затримання помер чоловік: поліцейські оприлюднили відео з бодікамер» [1]. Завдяки скороченню заголовок стає лаконічніший та зрозуміліший.

Деякі терміни мають чітко визначене значення у правовій науці та практиці, а в журналістських текстах часто супроводжуються поясненнями або коментарями, щоб зробити їх доступними для пересічного читача. Наприклад, «…відомості про рішення, що підлягають примусовому виконанню – виконавчі документи» [1]. «Зокрема назвали статтю про незаконне збагачення чиновників порушенням презумпції невинуватості. Ніби йдеться про звичайного громадянина, а не про того, кому довірили суспільні гроші і владу [1].

Отже, медіа виконують освітню функцію, популяризуючи правові знання та сприяючи формуванню правової грамотності населення.

Глобалізація економічних і правових процесів зумовлює використання міжнародних запозичень та англіцизмів у правовій комунікації. Вони позначають явища, що не завжди мають точні відповідники в українській мові, тому журналісти часто залишають їх у первісному вигляді. Так, у матеріалі «Борис Ложкін планує створити телеком-холдинг, купивши «Волю» [1] термін due diligence подається без перекладу і пояснення. Це створює своєрідний двомовний дискурс, де українська правова термінологія співіснує з англомовними запозиченнями, що відображає інтеграцію України у світовий правовий простір.

Окрема група – скорочення та абревіатури, які активно використовуються у правових новинах: АМКУ, ВККСУ «Зі 120 кандидатів, які пройшли конкурсне оцінювання у Вищій кваліфкомісії, 30 отримали негативні висновки Громадської ради доброчесності при ВККСУ» [1]. «АМКУ перевірить причини різкого подорожчання пального на АЗС» [1].

Правова термінологія виконує кілька функцій: інформативну функцію (забезпечує точність і достовірність повідомлень, дозволяє уникати двозначності), освітню (пояснення правових термінів сприяє формуванню правової культури суспільства, підвищує рівень правової грамотності громадян). Іміджева (використання професійної термінології свідчить про компетентність медіа у висвітленні правових питань). Регулятивна (правові терміни у новинах можуть впливати на суспільні настрої, формувати правову поведінку, стимулювати громадян до участі у правових процесах).

Водночас використання правової термінології у медіа має ряд викликів. Один із них – ризик маніпуляцій. Спрощення або перекручення значення термінів може призвести до хибного сприйняття правових процесів. Наприклад, некоректне використання терміна «амністія» може створити уявлення про безкарність, хоча насправді йдеться про специфічну складну юридичну процедуру. Це потребує від журналістів високого рівня мовної та правової компетентності.

Ще одна проблема – доступність правової термінології для великої аудиторії. Надмірна термінологізація текстів може ускладнити їх сприйняття, зробити новини незрозумілими для читачів без юридичної освіти, тому важливе завдання медіа пошук балансу між точністю та доступністю, між професійністю та зрозумілістю. У цьому контексті особливого значення набуває використання пояс-

нювальних конструкцій, коментарів експертів, прикладів із практики.

Правова термінологія у сучасних медіакомунікаціях відображає рівень розвитку правової системи, стан правової культури суспільства, його цінності та пріоритети. Наприклад, часте використання термінів свідчить про актуальність цих понять у суспільному дискурсі.

Отже, правова термінологія у медіа – важливий чинник формування правової культури та суспільної свідомості. Вона поєднує наукову точність із доступністю, виконує комунікативну, освітню та регулятивну функції. Виклики, пов'язані з її використанням, зумовлюють потребу підвищення рівня мовної та правової компетентності журналістів, а також розвитку стандартів правової комунікації в медіа.

Правова термінологія в медіатекстах «Волинських новин» демонструє чітку тематичну диференціацію. Найбільш частотні терміни, пов'язані з кримінальним і адміністративним процесом, мобілізаційним законодавством, цивільно-правовими відносинами та антикорупційною сферою. Саме ці групи лексем найактивніше функціонують у новинному дискурсі, оскільки відображають найбільш резонансні суспільні процеси.

Так, у матеріалах про мобілізацію постійно з'являються терміни. Тут правові поняття не лише називають конкретні процедури, а й стають засобом конструювання конфлікту між громадянином і державою. Журналісти змушені балансувати між точністю юридичної кваліфікації події та потребою зробити текст зрозумілим для широкої аудиторії. Часто це досягається шляхом додавання пояснювальних конструкцій або прямої мови учасників процесу.

Подібну стратегію спостерігаємо й у текстах про судові рішення. Заголовки «У Харкові суд змусив ТЦК зняти з обліку чоловіка, який змінив стать» [1] або «Фонд США подав позов на РФ через $225 млрд боргів Російської імперії» [1] демонструють, як правові терміни («суд», «позов», «облік», «борг») виконують роль смислових ядер, навколо яких будується вся наративна структура матеріалу. Водночас такі заголовки вже містять елементи оцінності та сенсаційності, що є характерною ознакою медійної адаптації правової лексики.

Воєнний стан вплинув на функціонування правової термінології в регіональних медіа. Після 24 лютого 2022 року лексикон «Волинських новин» суттєво збагатився термінами, пов'язаними з мобілізаційним законодавством, військовим обліком, відповідальністю за ухилення від призову та правами військовозобов'язаних. Такі поняття, як «відстрочка від мобілізації», «бронювання», «облік у ТЦК», «незаконна мобілізація», «порушення порядку військового обліку» стали не просто спеціальними лексемами, а ключовими маркерами суспільної напруги.

Аналіз матеріалів 2024–2026 років показує, що журналісти дедалі частіше змушені пояснювати не лише значення термінів, а й процедуру їх застосування. Наприклад, у текстах про судові справи щодо незаконної мобілізації редакція майже завжди додає роз'яснення: що саме вважається належним повідомленням про необхідність з'явитися до ТЦК, які документи підтверджують право на відстрочку, у яких випадках рішення ТЦК може бути скасоване судом [1]. Така практика свідчить про трансформацію медіа з простого ретранслятора подій у своєрідного посередника між громадянином і державною інституцією.

Цікаве явище семантичного розширення окремих правових термінів. Слово «затримання» у довоєнний період переважно асоціювалося з кримінальним процесом. У воєнний час воно набуло додаткових конотацій, пов'язаних із мобілізаційними заходами. У заголовках і текстах «затримання» часто стоїть поруч із «врученням повістки», створюючи в читача враження, що ці дві дії є майже синонімічними. Насправді між ними існує суттєва юридична різниця, яку медіа не завжди чітко артикулюють.

Ще одна характерна риса сучасного медіадискурсу – активне використання прямої мови юристів, адвокатів і суддів як способу «легітимації» правової термінології. Коли журналіст подає цитату адвоката, він фактично перекладає відповідальність за точність термінологічного вживання на експерта. Такий прийом дозволяє редакції зберігати видимість об'єктивності й водночас підвищувати рівень довіри до матеріалу. Водночас він свідчить про те, що самі журналісти часто відчувають недостатню впевненість у самостійному оперуванні складною правовою лексикою.

У сучасних медіа функціонують терміни антикорупційного законодавства. Поняття «незаконне збагачення», «декларування», «конфлікт інтересів», «спеціальна конфіскація» з'являються в матеріалах «Волинських новин».

«Волинські новини» загалом прагнуть дотримуватися балансу між точністю та доступністю. Проте цей баланс нестабільний і залежить від конкретної теми, дедлайну та рівня підготовки автора матеріалу. У текстах, підготовлених за участю

юридичних експертів, термінологія використовується більш коректно й супроводжується поясненнями. В оперативних новинах частіше трапляються спрощення, еліптичні конструкції та оцінні нашарування.

У «Волинських новинах» функціонує і термінологія, присвячена захисту прав споживачів та цивільно-правовим спорам. Це тексти про повернення товарів неналежної якості, розірвання договорів із постачальниками комунальних послуг, спори щодо спадщини чи поділу майна. У таких матеріалах терміни «споживач», «гарантійний строк», «неналежне виконання зобов'язань», «відшкодування шкоди», «позовна давність» використовуються досить активно, проте майже завжди супроводжуються побутовими поясненнями. Журналісти свідомо пояснюють юридичну мову мовою повсякденного досвіду читача, щоб зробити інформацію практично корисною. «На будівництво 36 квартир рятувальному відомству виділили майже 7 мільйонів гривень. Але через неналежне виконання зобов'язань комерційна структура здала житла менше, ніж передбачалось умовами договору» [1]. Такий підхід має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, він підвищує доступність правової інформації і сприяє формуванню елементарної правової грамотності. З іншого – призводить до певної депрофесіоналізації термінів. Коли поняття «позовна давність» пояснюється просто як «термін, протягом якого можна подати до суду», втрачаються важливі нюанси щодо початку перебігу строку, його переривання та поновлення. У результаті читач отримує спрощену модель, яка в реальній правовій ситуації може виявитися недостатньою.

Важлива особливість регіонального медіадискурсу – тісний зв'язок правової термінології з місцевим контекстом. У матеріалах «Волинських новин» часто фігурують назви конкретних судів (Луцький міськрайонний суд, Волинський окружний адміністративний суд), прізвища суддів, адвокатів і представників органів влади. Це створює ефект наближеності права: юридичні поняття перестають бути абстрактними й набувають конкретних людських облич.

Водночас така персоналізація іноді призводить до зміщення акцентів – увага читача зосереджується не на правовій нормі, а на окремих учасниках процесу.

Спостерігається й цікава тенденція до використання правових термінів у заголовках як засобу привернення уваги. Слова «суд», «позов», «вирок», «арешт», «конфіскація» мають високий інформаційний потенціал і часто стають ключовими елементами заголовкової конструкції. При цьому в самому тексті матеріалу рівень термінологічної щільності може бути значно нижчим. Це свідчить про певну інструменталізацію правової лексики: вона використовується не лише для точного позначення понять, а й для виконання рекламно-комунікативної функції.

У контексті воєнного стану особливої гостроти набуває питання відповідальності медіа за коректність уживання термінів, пов'язаних із обмеженням прав і свобод. Поняття «обмеження конституційних прав», «правовий режим воєнного стану», «спеціальні заходи» потребують максимально обережного й точного використання. Будь-яке спрощення або оцінне забарвлення тут може мати серйозні суспільні наслідки.

Етичний вимір використання правової термінології в медіа залишається одним із найменш досліджених, але надзвичайно важливих аспектів. Журналіст, який оперує поняттями «підозра», «обвинувачення», «вирок», «незаконне збагачення» чи «ухилення від мобілізації», фактично впливає на репутацію конкретних осіб і на суспільне сприйняття правосуддя загалом. Помилка в кваліфікації дії або передчасне вживання терміна, який має чітке процесуальне значення, може спричинити порушення презумпції невинуватості та завдати шкоди, яку згодом важко виправити.

Важливим фактором залишається й швидкість оновлення законодавства. Під час дії воєнного стану норми, пов'язані з мобілізацією, військовим обліком, бронюванням і відповідальністю за порушення, змінюються досить часто. Медіа змушені оперативно реагувати на ці зміни, що іноді призводить до тимчасової термінологічної плутанини. У таких умовах особливо цінними стають матеріали-роз'яснення, у яких редакція не просто повідомляє про нову норму, а пояснює її практичне значення для пересічного громадянина [1].

Висновки. Отже, правова термінологія в сучасних медіакомунікаціях – важливий інструмент формування правової культури та суспільної свідомості. Вона забезпечує точність і достовірність інформаційних повідомлень, виконує інформативну, освітню, іміджеву та регулятивну функції, а також сприяє популяризації правових знань серед широкої аудиторії.

Водночас використання правових термінів у медіа пов'язане з певними викликами: ризиком спрощення чи спотворення значень, надмірною термінологізацією текстів і необхідністю балансу

між професійною точністю та доступністю для читача.

Характерні ознаки функціонування правових термінів у медіа – формалізованість у поєднанні з пояснювальними стратегіями, тенденція до скорочення та еліптизації, активне використання абревіатур і міжнародних запозичень, а також тісний зв'язок із місцевим контекстом. Персоналізація права через згадки конкретних судів, суддів і адвокатів робить юридичні поняття ближчими до читача, однак іноді зміщує акцент з норми на окремих учасників процесу. Правова лексика активно інструменталізується в заголовках як засіб привернення уваги, що свідчить про її подвійну – номінативну та комунікативно-рекламну природу.

Правова термінологія в сучасних регіональних медіа – це динамічна комунікативна система, ефективність якої залежить від професійної компетентності журналістів, їхньої етичної відповідальності та здатності зберігати баланс між точністю юридичної мови й доступністю для широкої аудиторії.

Список літератури:

1. Волинські новини. Інформаційне агентство. URL: https://www.volynnews.com
2. Лазарєв В. Мова права і юридична термінологія: особливості співвідношення *Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів:* матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Дніпро, 25 лют. 2022 р. / МВС України, Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т права та іновац. освіти. Дніпро, 2022. С. 204–206.
3. Лазарєв В. Концептуалізація юридичної термінології: необхідність прозорого термінологічного підходу *Право і безпека – Law and Safety*. 2022. № 1 (84) 73–80. https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.08
4. Любченко О. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія. Харків: Права людини. 2015. 280 с.
5. Макеєва О. М. Поняття і сутність правової комунікації в сучасному інформаційному просторі. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2017. № 3. С. 35–41.
6. Мовчан О. Юридична термінологія української мови. *Європейський правничий часопис*. 2025. Вип. 9. С. 11–16. DOI 10.36919/3041-1149(Print).9.2025.11-16

Nykoliuk T. V., Shkliaeva N. V. LEGAL TERMINOLOGY IN MODERN MEDIA COMMUNICATIONS

The article examines the role of legal terminology in contemporary media communications as an important instrument for shaping legal culture and public consciousness. Based on the publications of Volynski Novyny, the study analyzes the peculiarities of the use of legal terms in the media: their formalization, standardization, simplification, and contextual explanation. Legal terms frequently appear in media materials, as topics related to courts and scandals constitute a significant part of the most popular texts on media platforms.

In journalistic texts, legal terminology is often accompanied by explanations or comments in order to make it accessible to the average reader.

The dual purpose of legal terms is analyzed: they serve as markers of specialized communication for professionals while simultaneously requiring adaptation for a broad audience.

The challenges of using legal terminology are identified: the risk of manipulation through distortion of meanings, the problem of text accessibility for non-specialist audiences, and the danger of excessive terminologization.

Particular attention is paid to Anglicisms (due diligence), abbreviations (AMCU, HQCJ), and the impact of globalization. It is established that this creates a peculiar bilingual discourse in which Ukrainian legal terminology coexists with English borrowings, reflecting Ukraine's integration into the global legal space.

The main functions of legal terminology in the media are determined – informative, educational, image-forming, and regulatory.

The challenges are highlighted: the risk of manipulation through distortion of meanings and the problem of text accessibility for non-specialist audiences.

The necessity of maintaining a balance between accuracy and comprehensibility, improving the linguistic and legal competence of journalists, and developing standards of legal communication is emphasized.

It is revealed that the competent use of legal terminology not only reflects the state of the legal system but also actively contributes to the formation of a legally literate citizen.

Keywords: *terms, terminology, vocabulary, legal competence, legal culture.*

Дата першого надходження статті до видання: 04.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026